

Косілова Ольга Іванівна,
кандидат політичних наук, доцент,
науковий співробітник КНУ ім. Т. Шевченка,
м. Київ, Україна
ORCID ID 0000-0002-5574-3771

КЛАСИФІКАЦІЯ ОСНОВНИХ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА ЗА ФУНКЦІЯМИ ПРАВ У ПРАВОВІЙ СИСТЕМІ НІМЕЧЧИНИ

У статті аналізуються групи прав, закріплені в Основному Законі ФРН та України відповідно до їх класифікації за функціями прав. Відповідно до функцій основних прав, до яких за німецькою правовою доктриною належать такі функції, як: захисна, надання благ, рівності, співучасті, виділяються наступні групи прав: право на свободу / захисні права, права на отримання певних благ (що розуміється ширше, ніж право на соціальний захист), права рівності, права співучасті. У статті наведені приклади норм кожної групи прав, відповідно до функцій прав в Основному Законі ФРН та України.

Ключові слова: функції прав, захисні (оборонні) права, права на отримання благ, права рівності, права співучасті, позитивні права, негативні права.

Класифікувати основні права і свободи – означає поділяти їх на групи з використанням певного критерію для їх групування. У науковій літературі критерій визначають як основну ознаку, на підставі якої проводиться оцінка; це мірило судження [1, с. 77]. У вітчизняній правовій літературі представлені різні підходи до класифікації прав і свобод. Загалом найбільш поширеними критеріями класифікації прав і свобод людини і громадянина в українській юридичній науці є їх диференціація за: суб'єктами (на права людини та громадянина); за видом суб'єкта (на індивідуальні та колективні); за генезою (на природні і похідні); за черговістю їх включення у Конституцію (на права першого, другого та третього покоління); за ступенем їх абсолютизації (на такі, що підлягають обмеженням, і такі, що їм не підлягають); за характером утворення (на основні (конституційні) та доповнюючі (конкретизуючі); за генезою (на природні і похідні); за змістом (на громадянські/особисті, політичні, економічні, соціальні, культурні [2, с. 110; 3, с. 132]. Водночас дослідження німецької правової літератури дозволило виявити ще один підхід до класифікації прав і свобод, який є нетрадиційним для України та взагалі не був розроблений до цього. Мова йде про класифікацію прав і свобод за функціями основних прав.

Слід зазначити, що серед сучасних вітчизняних науковців дослідження прав та свобод людини та громадянина здійснювали низка вчених, серед яких П.М. Рабінович, Р.С. Мельник, В.П. Колісник, Ю.Г. Барабаш, Ю.І. Римаренко, У.В. Ільницька, А.С. Пазенок, Н.Г. Шукліна, А.М. Колодій, О.В. Совгіря, С.П. Головатий, В.Л. Федоренко, А.Ю. Олійник, М.В. Савчин, М.М. Антонович, В.П. Шаповал та

інші. Серед сучасних німецьких дослідників у цій сфері варто відзначити Г. Яраса, Г. Гезер, Б. Вілса, Ж. Шустера, П. М. Хюбера, М. Кюніха, Г. Еллінека та інших. Проте жоден із вітчизняних науковців, аналізуючи права і свободи, не застосовував як критерій для їх класифікації функції основних прав. У зв'язку з цим, вважаємо обрану тему дослідження цікавою та актуальною.

Метою статті є аналіз основних прав і свобод людини і громадянина за німецькою методикою – за функціями основних прав.

У найбільш загальному розумінні класифікація (від лат. *classis* – клас та *facio* – роблю) є системою розподілення об'єктів по групах відповідно до наперед визначених ознак [4]. У юридичній енциклопедії за загальною редакцією Ю. Шемшученка класифікація визначається як “система супідрядних понять (класів об'єктів) тієї або іншої галузі знань чи діяльності людини, що використовується як засіб для встановлення зв'язків між цими поняттями чи класами об'єктів”. Наукова класифікація виражає систему законів, властивих відповідній галузі дійсності. У сфері юриспруденції найвідомішими є класифікація галузей законодавства і права, законів та інших нормативних актів, органів державної влади, галузей юридичної науки та освіти тощо [5].

У німецьких наукових правових дослідженнях нами було виявлено підхід до класифікації основних прав, який є абсолютно новим для вітчизняної юриспруденції: класифікація прав і свобод за функціями прав.

“Функція” основних прав – це найбільш поширений, усталений традиційний термін. Під ним розуміють правовий вплив (юридичні дії) основних прав на користь певних благ (власності), які вони захищають [6]. Термін “функція”, пов'язаний з вченням про статус прав Г. Еллінека. Відповідно до цієї доктрини, слід виділити три категорії основних прав: статус “*negativus*” (основні права на оборону, захист), “*status positivus*” (основні права на блага) та статус “*active*” (основні права на активну участь).

На думку Г. Еллінека, основні права, а точніше свободи, “не лише захищають особу від публічної влади, але водночас становлять ціннісні судження конституції, які застосовуються до всіх сфер правової системи та дають вказівки щодо законодавства, управління та юрисдикції” [7, с. 80].

У правовій доктрині ФРН функції основних прав поділяються на два напрями: суб'єктивно-правові та об'єктивно-правові функції.

Основним призначенням суб'єктивно-правових функцій є врегулювання та захист основних прав суб'єкта. Відповідно до суб'єктивно-правової функції основних прав, права особи можна визначити як суб'єктивно-публічні права, які закріплені на конституційному рівні [8]. Як суб'єктивно-публічні права, основні права містять конкретні права на користь особистості. Суб'єктивно-правова функція основних прав часто вже очевидна у формулюванні основного права: деякі основні права прямо називаються “право на” (ст. 2 п.1 та 2 речення 1 Основного закону ФРН) або “право” (ст. 5 п. 1, ст. 1, ст. 7 п. 4, ст. 8 п. 1, ст. 8, ст. 9, ст. 1, ст. 12 ч. 1 речення 1, ст. 17). Інші основні права використовують термін “свобода” (ст. 2(2) речення 2, ст. 4(1), ст. 5(1) (2) Основного закону), який також призначений для висловлення правового дозволу [9].

Об'єктивно-правова функція основних прав переважно є результатом судової практики Федерального конституційного суду. Відповідно до позицій (рішень) Федерального конституційного суду основні права, а точніше свободи, “не лише захищають особу від публічної влади, але водночас становлять ціннісні судження Конституції, які застосовуються до всіх сфер здійснення правосуддя, визначають орієнтири для діяльності законодавчої, виконавчої та судової гілок влади” [10]. Таким чином, відповідно до об'єктивно-правової функції основні права містять об'єктивні гарантії, що захищають державу загалом та конкретизуються у законотворчості держави.

У межах суб'єктивно-правової функції основних прав виділяються також підвиди: оборонна функція, функція надання благ та захисту, функція однакового поводження. Як окрему функцію і, відповідно, групу прав можна виділити функцію співучасті. Відповідно до зазначених видів функцій основні права та свободи особи диференціюються на такі групи: оборонні (захисні) права, права на отримання благ, права рівності, права співучасті.

Проаналізуємо кожну групу прав окремо.

1. Права на свободу / оборонні (захисні) права (*status negativus*)

Переважна більшість основних прав – це права на свободи. Призначенням основних прав є “забезпечення захисту сфери особистої свободи від втручання з боку публічної влади” [11]. Таким чином, права свободи гарантують “свободу від держави”. Оскільки права на свободу традиційно в першу чергу спрямовані на захист від втручання держави, в них переважає захисна функція. Саме тому їх ще називають “оборонними правами” [6].

Для деяких основних прав на свободи основною функцією є захист прав, вони посиляються на певні обмеження. Державна влада може втручатися у ці права лише за підставами, які чітко визначені у Конституції ФРН. До таких прав зокрема належать: право на вільний розвиток своєї особистості (ст. 2, абз. 1), захист права гідності особи (ст. 1, абз. 1), захист свободи віросповідань та совісті (ст. 4), (ст. 5, абз. 1) свобода думки, інформації, преси, радіомовлення та телемовлення, (ст. 5 абз. 3) свобода мистецтва та науки, (ст. 6) захищає шлюб та сім'ю, (ст. 8) захищає свободу зборів, (ст. 9) захищає свободу об'єднань та коаліцій, (ст. 10) захищає таємницю листування, поштову та телекомунікаційну таємницю [12].

Якщо ми проаналізуємо норми Основного Закону України, то з'ясуємо, що значна кількість прав за своєю сутністю є правами на свободи та захисними правами, хоча у вітчизняній правовій науці класифікація прав за функціями прав наразі відсутня. У вітчизняній правовій науці права на свободу та оборонні права переважно визначають як негативні права. Негативні права дають людині право зберігати те, що вже є. Вони містять заборону на щось: вони забороняють вилучення того, що власник права вже повинен мати для того, щоб використовувати це право. Таким чином, реалізація негативних прав здійснюється шляхом накладення до інших членів держави зобов'язань утримуватися від вилучення захищеного блага. Наприклад, тлумачення Конституційним Судом України статей 27, 28 Конституції України дає підстави стверджувати про наявність у зазначених статтях негативного обов'язку держави утримуватися від діянь, які посягали б на права людини на життя та повагу до її гідності та позитивний обов'язок держави, який

полягає, зокрема, в забезпеченні належної системи національного захисту конституційних прав людини шляхом розроблення відповідного нормативно-правового регулювання; впровадженні ефективної системи захисту життя, здоров'я та гідності людини; створенні умов для реалізації людиною її фундаментальних прав і свобод; гарантуванні порядку відшкодування шкоди, заподіяної внаслідок порушень конституційних прав людини; забезпеченні невідворотності відповідальності за порушення конституційних прав людини [13].

Прикладами захисних прав, закріплених у Конституції України є, зокрема: ст. 21, реч. 2 щодо невідчужуваності та непорушності основних прав, ст. 22, реч. 2, що закріплює принцип гарантованості та неможливості скасування конституційних прав та свобод, ст. 23 право на вільний розвиток особистості, ст. 27 щодо захисту права на життя, ст. 28 право на повагу до гідності особи, ст. 29 право на свободу та особисту недоторканність, ст. 30 право недоторканності житла, ст. 31 таємниця листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції, ст. 32 заборона втручання в особисте і сімейне життя, ст. 33 право на свободу пересування, вільного вибору місця проживання, ст. 34 право на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань, ст. 35 свобода світогляду та віросповідання. Зазначений перелік прав може бути продовжений [14].

2. *Основні права як права на отримання благ (status positivus)*. Кожна особа певною мірою залежить від держави та її благ (ресурсів). Ця залежність діє як гарантія забезпечення основних прав. Таким чином, основні права функціонують та діють не лише як захисні права громадян проти державного втручання (як негативні права), але й як права на отримання благ, права участі та права взаємодії (спільної дії). Права на отримання благ, зокрема, соціальні права, діють як основа для вимоги (претензії) з боку як громадян, так і осіб з іншим правовим статусом [15, с. 12]. На відміну від прав на свободу (захисних прав), права на блага передусім спрямовані на активну дію публічної влади на користь особистості. На сьогодні наявні сфери життя, в яких індивід покладається на дії з боку держави, щоб потім мати можливість здійснювати основне право загалом. Що стосується прав на блага, це насамперед питання індивідуального права на пільги з боку держави. Іншими словами, права на блага надають “захист з боку держави” [8].

Індивідуальні права на отримання благ з боку держави є важливими, якщо люди бажають доступу до публічних благ чи їх отримання. Особливо це стосується тих випадків, коли держава має монополію у певних сферах. Загалом, як зазначають німецькі дослідники, позитивні права завжди стосуються “полегшення” чогось: освіти, медичного страхування, догляду за дітьми та багато іншого. Оскільки деякі люди вже мають можливість отримати певне благо, це, в принципі, питання перерозподілу соціальних можливостей – загалом для досягнення більшої рівності можливостей. Таким чином, концепція позитивного права спирається на твердження, що блага, які не належать особі від народження, або не були набутими особою упродовж життя, мають бути забезпечені за допомогою держави. У зв'язку з цим є підстави вести мову про “юридичні позови” у випадку позитивних прав, оскільки претензія не захищена, але вимагається позов [16].

Наприклад, прихильники права на безкоштовну освіту вимагають вільного доступу до освіти для всіх громадян. Без правил, що дозволяють такий доступ до

освіти, навчальний заклад має значною мірою фінансувати себе шляхом встановлення плати за навчання. Відповідно, забезпечення позитивного права вимагає активного державного втручання, зокрема, забезпечення безкоштовної освіти для всіх через масову фінансову підтримку державою освітніх установ. Наприклад, студент у Німеччині залежить від державного забезпечення навчальних місць, щоб реалізувати своє основне право на вільний вибір навчального закладу згідно з пунктом 1 статті 12 Основного Закону.

Яскравим прикладом пануючого в Німеччині виваженого підходу до прав на свободу є рішення Федерального конституційного суду Німеччини щодо “кількісних обмежень права на навчання” (лат.: *numerus clausus*), ілюструє залежність основних прав на свободи в Німеччині від державної допомоги. У рішенні зазначається право вільного вибору професії студентами, при цьому використовуючи хибне поняття “участі”, виведено вимогу відповідної розбудови системи вищої освіти та повного використання потужностей університетів для навчання, випускаючи з поля зору аналогічно захищену свободу університетських досліджень і науки [17, с. 581]. Подібним чином забезпечується також право на здоров’я (шляхом медичного страхування), пенсійне страхування (“право на гідну пенсію”) або “право на догляд за дітьми”, яке забезпечується особі за рахунок платника податків тощо [16].

Прикладами прав на отримання благ, закріпленими в тексті Основного Закону ФРН, є, зокрема: обов’язок усіх органів державної влади поважати та захищати гідність людини (ст. 1, абз. 1, реч. 1); право матері на захист та піклування громади (ст. 6, п. 4); право на однакові умови фізичного та психічного розвитку та статусу в суспільстві позашлюбних дітей (ст. 6, п. 5), право на створення приватних шкіл (ст. 7, п. 4), право на звернення із проханнями чи скаргами до компетентних органів та до парламенту (ст. 17), право на відшкодування від дій публічної влади (ст. 19 п. 4), право німців на рівний доступ до кожної державної посади (ст. 33 п. 2), право кожного бути заслуханим у суді [12].

В Україні як права на отримання певних благ можна визначити права, що закріплені у статтях 48 (право на достатній життєвий рівень), 49 (право на охорону здоров’я), 46 (право на соціальний захист), ст. 47 (право на житло), ст. 48 (право на достатній життєвий рівень), ст. 53 (право на освіту), ст. 56 (право на відшкодування моральної чи матеріальної шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органів державної влади та місцевого самоврядування), ст. 55 (право на захист своїх прав судом), ст. 57 (право знати свої права та обов’язки), ст. 59 (право на професійну правничу допомогу) [14]. Відповідно до традиційної класифікації прав і свобод людини і громадянина в Україні ці права прийнято називати “соціальними” або позитивними. Хоча це принципово суперечить позиції німецьких дослідників, які вважають що соціальними є абсолютно всі права, оскільки стосуються всіх людей, які перебувають у соціумі.

3. Права рівності. Третю категорію основних прав становлять права рівності. На відміну від прав на свободу (захисні права) та права на отримання благ, які в першу чергу забороняють або визначають конкретну поведінку держави, права рівності, передусім, вимагають чітко визначених дій органів державної влади. Тобто, державна влада у певних випадках має поводитись (діяти) однаково,

відповідно до нормативно-визначених вимог (стандартне поводження). Якщо ж держава діє інакше, вона не має робити цього без об'єктивних причин. Вона повинна застосовувати достатні легітимні критерії диференціації. Таким чином, основоположним принципом у правах рівності є принцип недискримінації. Така вимога щодо однакового поводження полягає передусім у рівному розподілі благ.

Наприклад, всі політичні партії повинні мати однакові умови (однакове поводження) [18]. І хоча це безпосередньо не впливає зі ст. 21 Основного закону ФРН ("Партії беруть участь у прийнятті політичних рішень народу. Їх створення є вільним"), ця теза слідує зі свободи заснування політичних партій та багатопартійної системи, яка є наслідком цієї свободи. § 5 Закону "Про політичні партії" в Німеччині конкретизує цю норму. Зокрема, якщо наприклад, міська громада надає зал для проведення зібрань одній з політичних партій, це передбачає обов'язок громади надати зал також іншій партії [20]. У Німеччині заборонено також не однакове ставлення до різних релігійних громад (об'єднань), що становить не лише порушення проти вимоги однакового поводження, але й втручання у сферу захисту свободи віросповідань згідно зі ст. 4 Основного Закону. Вибіркова субвенція газет є не лише порушенням ст. 3, абз. 1 Основного Закону ФРН, але й порушенням свободи преси, яка захищається ст. 5 абз. 1, реч. 1 [12].

Приклади прав рівності, закріплені в тексті Основного Закону ФРН, також є: право на рівність всіх людей, право на рівність чоловіків і жінок, право на рівне ставлення не залежно від статі, походження, раси, мови, країни походження, релігійні чи політичні погляди (ст. 3 п. 1–3), право позашлюбних дітей користуватися однаковими умовами для їх фізичного та психічного розвитку, як і дітей, що народилися у шлюбі (ст. 6 п. 5), право на однакові громадянські права та обов'язки у кожній федеральній землі для кожного німця; право кожного німця на рівний доступ до будь-якої державної посади.

У вітчизняній правовій літературі широко застосовується принцип рівності, але виділення прав рівності як окремої групи прав ще не знайшло свого методологічного та наукового обґрунтування та може бути розвинуто як окремих напрямків наукових досліджень у майбутньому. Хоча у тексті Основного Закону права рівності чітко закріплені, зокрема: право рівності кожного (ст. 21 реч. 1), рівність конституційних права і свободи та рівність перед законом кожного (ст. 24 абз. 1–3), однаковість прав та обов'язків іноземців та осіб без громадянства, що перебувають в Україні на законних підставах, як і громадян України (ст. 26), рівність прав дітей незалежно від походження, а також від того, народжені вони у шлюбі чи поза ним (ст. 52 абз. 1) [14].

4. *Основні права як права співучасті (status activus).* Четверту групу прав німецькі дослідники визначають як права співучасті [8]. Як стверджує німецький дослідник Ганс Д. Ярас, чинність усіх основних свобод, якщо враховувати тільки відповідні правові наслідки, є негативною. Громадянин може й взагалі повинен мати можливість позитивного використання своєї свободи, в тому числі і з метою політичної співучасті [21, с. 631].

Права співучасті насамперед гарантують участь громадянина у внутрішньому житті держави (так звані громадянські права). Функція співучасті полягає у формуванні державної волі. Окрема особа має право бути задіяною у державі та задля держави. Права співучасті включають, зокрема, основні виборчі права (ст. 38) та право доступу до державних посад (ст. 33, п. 2), закріплені в тексті Основного Закону ФРН.

Приклад прав співучасті за Конституцією ФРН: право німців на доступ до державної посади відповідно до своїх здібностей, кваліфікації та професійних досягнень (ст. 33 абз. 2), право громадян Німеччини обирати і бути обраним (ст. 38 абз. 1, реч. 1 та абз. 2).

В Україні права на політичну співучасть закріплена у ст. 38 абз.1, абз. 2, що включає у себе право на управління державними справами, участі у референдумах, право обирати та бути обраним до органів державної влади, право доступу до державної служби, а також до служби в органах місцевого самоврядування.

Отже, класифікація прав і свобод за функціями основних прав є абсолютно новим підходом у правовій науці та практиці в Україні, що потребує подальшого дослідження та аналізу та може стати основою для нових досліджень у сфері прав і свобод людини і громадянина.

Відповідно до німецької правової доктрини до функцій основних прав належать захисна, функція надання благ, функція рівності та співучасті. Класифікуючи права і свободи згідно з функціями прав, німецькі вчені виділяють такі групи прав: “права на свободи/захисні права”, “права на отримання певних благ” (що розуміється ширше ніж право на соціальний захист), “права рівності”, “права співучасті”. Права на свободи/захисні права, відповідно, у вітчизняній юридичній науці традиційно тлумачаться як негативні права, тобто, права які надаються особі від народження і не залежать від державної волі. В українській юриспруденції до таких прав відносять особисті (громадянські права). Права на отримання благ можна співвіднести із позитивними правами, тобто права на отримання певної підтримки та преференцій з боку держави до особи. В українській правовій науці до позитивних прав переважно відносять соціальні права. Тоді, як у ФРН до цієї групи прав також відносять, наприклад, право на однакові умови фізичного та психічного розвитку та статусу в суспільстві позашлюбних дітей, право на створення приватних шкіл, право на звернення із проханнями чи скаргами до компетентних органів та до парламенту, право на відшкодування від дій публічної влади та інші. Тобто особа може вимагати значних преференцій та благ від держави, у зв'язку з тим, що вона є частиною цієї політичної спільноти. Права особи мають пріоритетне значення в діяльності всіх державних органів ФРН. Права рівності вимагають однакового ставлення до особи, незалежно від статі, раси, походження, релігійних переконань тощо. У Німеччині також існують права “особливої рівності”, що стосуються тільки німців. Мова йде про однакові можливості доступу до державної служби, право на однакові громадянські права та обов'язки у кожній федеральній землі. В Україні права рівності нормативно закріплені в Основному законі, але тлумачаться як принцип рівності, а не як окрема група прав. Право співучасті стосується політичних прав громадян як в Україні, так і в Німеччині, за деякими виключеннями стосуються переважно громадян держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Ельнікова М.О.* Класифікація конституційних прав у контексті праворозуміння. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2015. Вип. 2. Том. 1. С. 77–81. URL: http://www.lj.kherson.ua/2015/pravo02/part_1/20.pdf (дата звернення: 20.09.2019).
2. Конституційне право України: підруч. для студ. вищ. навч. закл.; за заг. ред. В.П. Колісника та Ю.Г. Барабаша. Харків: Право, 2008. 416 с.
3. *Совгиря О.В., Шукліна Н.Г.* Конституційне право України. Повний курс: навч. посіб. Київ: Юрінком Інтер, 2018. 556 с.
4. Класифікація. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D0%BB%D0%B0%D1%81%D0%B8%D1%84%D1%96%D0%BA%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F> (дата звернення: 21.09.2019).
5. Класифікація. Юридична енциклопедія: ред. кол.: Ю.С. Шемшученко (відп. ред.). К.: Українська енциклопедія ім. М.П. Бажана, 2001. Т. 3. 792 с. URL: <http://leksika.com.ua/20070908/legal/klasifikatsiya> (дата звернення: 20.09.2019).
6. Jarass. Spezielle Gleichheitsrechte. URL: <https://www.juracademy.de/grundrechte/gleichheitsrechte.html> (дата звернення: 21.09.2019).
7. *Pieroth B., Kingreen T., Schlink B., Poscher R.* Grundrechte C.F. Müller GmbH, 2016. 357 s.
8. Funktionen der Grundrechte – Arten und funktionen in der Übersicht. URL: <https://www.juracademy.de/grundrechte/grundrechte-arten-funktionen-uebersicht.html> (дата звернення: 20.09.2019).
9. Ipsen J. Staatsrecht II Verlag: Vahlen; Auflage: 29., überarbeitete (28. August 2017). 325 s.
10. *Hufen F.* Staatsrecht II § 5 Rn. 3. C.H.Beck; Auflage: 3., aktualisierte und überarbeitete Auflage (19. Oktober 2011). 755 s.
11. Luth-Urteil des Bundesverfassungsgerichts BVerfGE 7, 198. URL: <http://www.servat.unibe.ch/dfr/bv007198.html#Opinion> (дата звернення: 21.09.2019).
12. Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland. URL: <https://www.gesetze-im-internet.de/gg/GG.pdf> (дата звернення: 20.09.2019).
13. Каталог юридичних позицій Конституційного Суду України (1997–2018 роки). URL: <http://ccu.gov.ua/storinka-knygy/4-prava-svobody-i-obovyazky-lyudyny-i-gromadyanyna> (дата звернення: 21.09.2019).
14. Конституція України. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
15. Rolf Schmidt. Grundrechte. Grasberg bei Bremm. 2015. 430 s.
16. Rechte und korrespondierende Pflichten. Libertar-konservative Betrachtungen über die modern Gesellschaft. URL: <https://catocon.wordpress.com/tag/negatives-recht/> (дата звернення: 20.09.2019).
17. Hans Heinrich Rupp. Einteilung und Gewichtung der Grundrechte/ Handbuch der Grundrechte in Deutschland und Europa. Band II /C.F. Müller, Verlagsgruppe Huthing Jehle Rehm GmbH, Heidelberg, München, Landsberg, Berlin. 2006. 1548 s.
18. Parteipenden-Urteil des Bundesverfassungsgerichts (BVerfGE 8, 51, 64 f.). URL: <http://www.servat.unibe.ch/dfr/bv008051.html> (дата звернення: 21.09.2019).
19. Gesetz über die politischen Parteien (Parteiengesetz). URL: https://www.bundestag.de/resource/blob/189336/5d192027d48c097aa998a2eb8713a060/pg_pdf-data.pdf (дата звернення: 20.09.2019).
20. *Hans D.* Jaras Funktionen und Dimensionen der Grundrechte/ Handbuch der Grundrechte in Deutschland und Europa. Band II /C.F. Müller, Verlagsgruppe Huthing Jehle Rehm GmbH, Heidelberg, München, Landsberg, Berlin. 2006. 1548 s.

REFERENCES

1. *Yelnikova M.O.* (2015) Klyasyfikatsiia konstytutsiinykh prav v konteksti pravorozuminnia. "Classification of constitutional rights in the context of legal thinking". Scientific Bulletin of Kherson State University Iss. 2, vol. 1. P. 77–81. URL: http://www.lj.kherson.ua/2015/pravo02/part_1/20.pdf (date of application: 20.09.2019) [in Ukrainian].
2. Konstytutsiine pravo Ukrainy. "The constitutional law of Ukraine": textbook for students of higher education institutions; for editing V.P. Kolisnyka and Yu.H.Barabasha. Kharkiv: Pravo, 2008. 416 p. [in Ukrainian].
3. *Sovhyria O.V., Shuklina N.H.* (2018) Konstytutsiine pravo Ukrainy. "Constitutional Law of Ukraine". Full Course: Study Guide. Kyiv: Yurinkom Inter. 556 p. [in Ukrainian].
4. Klyasyfikatsiia. "Classification". URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D0%BB%D0%B0%D1%81%D0%B8%D1%84%D1%96%D0%BA%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F> (date of application: 21.09.2019) [in Ukrainian].

5. Klyasyfikatsiia. Yurydychna entsyklopediia. "Classification. Legal Encyclopedia": Ed.: Yu.S. Shemshuchenko [and others]. K.: Ukrainian Encyclopedia M.P. Bozhana, 2001. Vol. 3. 792 p. URL: <http://leksika.com.ua/20070908/legal/klasifikatsiya> (date of application: 20.09.2019) [in Ukrainian].
6. Jarass. Spezielle Gleichheitsrechte. URL: <https://www.juracademy.de/grundrechte/gleichheitsrechte.html> (date of application: 21.09.2019) [in German].
7. Pieroth B., Kingreen T., Schlink B., Poscher R., *Grundrechte* C.F. Müller GmbH, 2016. 357 s. [in German].
8. Funktionen der Grundrechte – Arten und funktionen in der Übersicht. URL: <https://www.juracademy.de/grundrechte/grundrechte-arten-funktionen-uebersicht.html> (date of application: 20.09.2019) [in German].
9. Ipsen J. Staatsrecht II Verlag: Vahlen; Auflage: 29., überarbeitete (28 August 2017). 325 s. [in German].
10. Hufen F. Staatsrecht II § 5 Rn. 3. C.H.Beck; Auflage: 3., aktualisierte und überarbeitete Auflage (19. Oktober 2011). 755 s. [in German].
11. Leth-Urteil des Bundesverfassungsgerichts (BVerfGE 7, 198). URL: <http://www.servat.unibe.ch/dfr/bv007198.html#Opinion> (date of application: 21.09.2019) [in German].
12. Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland. URL: <https://www.gesetze-im-internet.de/gg/GG.pdf> (date of application: 20.09.2019) [in German].
13. Katalog yurydychnykh pozytsii Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy. "Catalog of the legal position of the Constitutional Court of Ukraine (1997-2018)". URL: <http://ccu.gov.ua/storinka-knygy/4-prava-svobody-i-obov'yazky-lyudyny-i-gromadyanyna> (date of application: 21.09.2019) [in Ukrainian].
14. Konstytutsiia Ukrainy. "Constitution of Ukraine". Information of the Verkhovna Rada of Ukraine. 1996. No. 30. Art. 141. [in Ukrainian].
15. Rolf Schmidt. Grundrechte. Grasberg bei Bremem. 2015. 430 s. [in German].
16. Rechte und korrespondierende Pflichten. Libertar-konservative Betrachtungen über die modern Gesellschaft. URL: <https://catocon.wordpress.com/tag/negatives-recht/> (date of application: 20.09.2019) [in German].
17. Hans Heinrich Rupp. Einteilung und Gewichtung der Grundrechte/ Handbuch der Grundrechte in Deutschland und Europa. Band II /C.F. Müller, Verlagsgruppe Huthing Jehle Rehm GmbH, Heidelberg, München, Landsberg, Berlin. 2006. 1548 s. [in German].
18. Parteispinden-Urteil des Bundesverfassungsgerichts (BVerfGE 8, 51, 64 f). URL: <http://www.servat.unibe.ch/dfr/bv008051.html> (date of application: 21.09.2019) [in German].
19. Gesetz über die politischen Parteien (Parteiengesetz). URL: https://www.bundestag.de/resource/blob/189336/5d192027d48c097aa998a2eb8713a060/pg_pdf-data.pdf (date of application: 20.09.2019) [in German].
20. Hans D. Jaras Funktionen und Dimensionen der Grundrechte/ Handbuch der Grundrechte in Deutschland und Europa. Band II /C.F. Müller, Verlagsgruppe Huthing Jehle Rehm GmbH, Heidelberg, München, Landsberg, Berlin. 2006. 1548 s. [in German].

UDC 342.727/.729 (477+430)

Kosilova Olha,

Candidate of Political Sciences,

Associate Professor, Researcher,

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

ORCID ID 0000-0002-5574-3771

CLASSIFICATION OF FUNDAMENTAL RIGHTS AND FREEDOMS OF HUMAN AND CITIZENS BY THE FUNCTIONS OF RIGHTS IN THE LEGAL SYSTEM OF GERMANY

The article analyzes the fundamental rights and freedoms, which are enshrined in the Basic Law of Germany and Ukraine. The article states that groups of rights are allocated according to the types of fundamental rights functions. Thus, within the

© Kosilova Olha, 2019

DOI (Article): [https://doi.org/10.36486/np.2019.4\(46\).44](https://doi.org/10.36486/np.2019.4(46).44)

Issue 4(46) 2019

<http://naukaipravoohorona.com/>

subjective-legal function of rights, which is divided into subspecies: the protective function of the provision of goods, the function of equality and complicity. the following groups of rights are distinguished: “right to liberty / protection rights”, “right to receive certain benefits” (which is broader than the right to social protection), “equality rights”, “rights to participation”. The article gives examples of the norms of each group of rights, in accordance with the functions of rights under the Basic Law of Germany and Ukraine.

The rights to liberties / protection rights, respectively, in national legal science is interpreted as negative rights, which are conferred on a person from birth and not depend on state will. In Ukrainian jurisdictions, such rights include personal (civil rights). The rights to receive benefits can be correlated with positive rights, that is, the right to receive some support and preferences from the state to the individual. In Ukrainian social rights are predominantly positive rights. While in Germany, this group of rights also includes, for example, the right to equal conditions to physical and mental development and status in the society of illegitimate children, the right to create private schools, the right to petition or complain to the competent authorities and to the parliament, the right to compensation for acts of public authority, and others. So, a person can claim significant preferences and benefits from the state because he or she is part of this political community. The rights of persons are of paramount importance in the activity of all state bodies of Germany. Equal rights require equal treatment of the person, regardless of gender, race, origin, religious belief, etc. In Germany, there are also “special equality” rights that apply only to Germans. It is about equal access to public service, the right to equal civil rights and responsibilities in every federal state. In Ukraine, equality rights are enshrined in the Basic Law, but are interpreted as a principle of equality, not as a separate group of rights. Rights to participation concerns the political rights of citizens, both in Ukraine and in Germany, with some exceptions mainly affecting citizens of the state.

Keywords: functions of rights and freedoms, defense rights, rights to benefits, equality rights, rights to participation, positive rights, negative rights.

Отримано: 25.10.2019